

Victorialaan 1 b-g | 5213 JG 's-Hertogenbosch
Gildekamp 8 | 5431 SP Cuijk
Postbus 88 | 5430 AB Cuijk
(0485) 338 300
info@odbn.nl | www.odbn.nl

Faunabeheereenheid Noord-Brabant
Mevrouw H. van Lankveld
Postbus 100
5201 AC 'S-HERTOGENBOSCH

Datum	Ons kenmerk	Telefoonnummer	Contactpersoon
10 februari 2020	Z/112273	(0485) 729 134	H.T. (Harry) Kars
Bijlage(n)	Uw kenmerk	Registratienummer	Onderwerp
-	200012/IO	HVN	Ontheffing Faunabeheer: knobbelzwanen

Geachte mevrouw Van Lankveld,

Op 8 januari 2020 verzocht u ons, namens de heer A.M.M. Wintermans, om een ontheffing voor het verjagen met ondersteunend afschot van knobbelzwanen op een perceel, gelegen aan de Grote Waardweg te Werkendam, kadastraal bekend gemeente Werkendam, sectie Q, nummer 3 (gedeeltelijk). Uw verzoek is geregistreerd onder nummer Z/112273.

Procedurele aspecten

Aanvraag

Op 8 januari 2020 hebben wij van de Faunabeheereenheid Noord-Brabant (verder: de FBE) een aanvraag ontvangen voor een ontheffing als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (verder: Wnb), voor handelingen als bedoeld in artikel 3.17, eerste lid Wnb. De aanvraag is ingediend ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren.

De aanvraag is ingediend op basis van het door Gedeputeerde Staten (verder: GS) goedgekeurde faunabeheerplan 2017-2023, welke een looptijd kent tot en met 30 juni 2023. Voor de nadere onderbouwing van de aanvraag verwijst de FBE naar dit faunabeheerplan, waar in hoofdstuk 7.19 de knobbelzwaan wordt behandeld. Een uitgebreide omschrijving is opgenomen in de aanvraag.

Bevoegd gezag

Omdat de aangevraagde handelingen uitgevoerd worden in de provincie Noord-Brabant, zijn wij op grond van artikel 1.3 van de Wnb bevoegd om op de aanvraag te beslissen. Indien aan de orde, betrekken wij tevens gevolgen van de handeling voor de soorten buiten onze provinciegrens en/of buiten Nederland bij ons besluit.

Reguliere voorbereidingsprocedure

In deze procedure wordt de reguliere voorbereidingsprocedure overeenkomstig het bepaalde in hoofdstuk 4 van de Algemene wet bestuursrecht toegepast.

Ontvankelijkheid

Ten aanzien van de aspecten van de aanvraag waarvoor een ontheffing ingevolge de Wnb is vereist, hebben wij beoordeeld of de aanvraag volledig is en voldoende gegevens bevat. Wij zijn van oordeel dat de aanvraag voldoende informatie bevat voor een goede beoordeling van die aspecten waarvoor een ontheffing is gevraagd.

Overige regelgeving

Bij de beoordeling van onderhavige aanvraag zijn andere aspecten dan gerelateerd aan soortenbescherming in relatie tot het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren op grond van de Wnb en de daarbij behorende regelgeving niet betrokken. Een andere toestemming op basis van wet- en regelgeving kan derhalve aan de orde zijn, onder andere voor ruimtelijke ordening of bouwen.

TOETSING EN OVERWEGINGEN

Wettelijk kader - Wet natuurbescherming

Beschermingsregimes

Op basis van de Wet natuurbescherming zijn er drie beschermingsregimes. Het eerste regime geldt voor vogels op grond van de Vogelrichtlijn. Artikelen 3.1, 3.2 en 3.4 van de Wnb hebben betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor vogelsoorten, waarvoor GS ontheffing kunnen verlenen. Artikelen 3.3 en 3.4 geven de voorwaarden voor het kunnen verlenen van de ontheffing.

Het tweede beschermingsregime geldt voor planten en dieren op basis van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn. Artikelen 3.5 en 3.6 van de Wnb hebben betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor deze plant- en diersoorten, waarvoor GS ontheffing kunnen verlenen. Artikel 3.8 geeft de voorwaarden voor het kunnen verlenen van een ontheffing.

Het derde regime beschrijft de bepalingen voor andere (nationaal beschermde) soorten. Artikel 3.10 van de Wnb heeft betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor deze plant- en diersoorten en geeft de voorwaarden waaronder GS ontheffing kunnen verlenen.

Voor alle soorten geldt in alle gevallen de algemene zorgplicht (artikel 1.11 van de Wnb). Het gaat dan zowel om beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten. De zorgplicht geldt ongeacht of er een vrijstelling geldt of een ontheffing is verleend. Hierin wordt bepaald dat eenieder zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, schade aan deze soorten dient te voorkomen.

Gedeputeerde Staten kunnen ontheffing verlenen van verboden als bedoeld in artikel 3.1 of artikel 3.2, zesde lid, ten aanzien van vogels van daarbij aangewezen soorten, dan wel ten aanzien van hun nesten, rustplaatsen of eieren.

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b. zij is nodig:
 - 1°. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - 2°. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - 3°. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;

In artikel 5.4 van de Wnb zijn gronden opgenomen waarop een verleende ontheffing kan worden ingetrokken of gewijzigd. De ontheffing kan in elk geval worden ingetrokken indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.

Faunabeheereenheid

Op basis van artikel 3.3 eerste lid, van de Wnb kunnen GS ontheffing verlenen van de verboden als bedoeld in artikel 3.1 van de Wnb. Een ontheffing wordt verleend aan een Faunabeheereenheid, die handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan.

Nota faunabeheer Noord-Brabant

In deze Nota wordt het provinciaal beleid ten aanzien van beschermde soorten en het faunabeheer in de provincie nader uitgewerkt. Volgens de Nota hanteren GS als algemeen uitgangspunt bij faunabeheer het 'nee, tenzij' principe. Van de verbodsbepalingen uit de Wnb kan slechts onder voorwaarden worden afgeweken. Faunabeheer is een van deze uitzonderingen. Ontheffingen voor faunabeheer kunnen slechts worden afgegeven op basis van een door GS goedgekeurd faunabeheerplan. Dit plan moet voldoen aan de eisen uit de Wnb en de Verordening natuurbescherming Noord-Brabant. Tevens moet dit plan voldoen aan de voorwaarden en uitgangspunten, zoals deze zijn vastgelegd in de Nota. GS hanteren het uitgangspunt dat, als het instrument vrijstelling niet volstaat of toepasbaar is, er bij voorkeur gebruik gemaakt moet worden van het instrument ontheffing. Een ontheffing wordt aan de FBE verleend. De FBE kan deze ontheffing in de vorm van een machtiging doorschrijven aan de gebruiker van de ontheffing. Verder volgt uit het beleid dat GS bij voorkeur alleen gebruik zullen maken van hun ontheffende bevoegdheid als deze ontheffing kan worden verleend aan de FBE voor gebieden waar belangrijke schade dreigt (door GS vastgesteld op meer dan € 250,- schade per geval). GS koppelen aan de ontheffingen een voorschrift dat er effectieve preventieve middelen moeten zijn geplaatst.

Beleidsregel natuurbescherming Noord-Brabant

De eerste wijzigingsregeling Beleidsregel natuurbescherming Noord-Brabant van 25 april 2017 geeft de afwegingskaders en voorwaarden voor het beheer van soorten in de provincie Noord-Brabant. Ontheffing voor de knobbelzwaan kan worden verleend ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Hieraan dient wel een goedgekeurd faunabeheerplan ten grondslag te liggen. Daarbij moet worden aangetoond dat andere bevredigende maatregelen niet of onvoldoende effectief zijn en de gunstige staat van instandhouding van de soort, op provinciaal niveau, niet in gevaar komt.

Faunabeheerplan 2017-2023

In hoofdstuk 7.19 van het faunabeheerplan wordt aangegeven dat knobbelzwanen vooral schade veroorzaken in grasland en daarnaast incidenteel in graan, graszaad en maïs.

Gezien de beperkte schaal en spreiding van de door knobbelzwanen veroorzaakte schade zullen GS in principe enkel incidentele ontheffing verlenen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Hiermee wordt het beleid ten opzichte van de vorige beheerperiode gewijzigd waarbij het afgeven van een ontheffing op voorhand niet langer wenselijk wordt geacht.

In de periode 2010-2016 is een ontheffing op voorhand, ter voorkoming van schade door knobbelzwanen, verleend aan een beperkt aantal Wildbeheereenheden in het noordelijk en westelijk deel van de provincie. Gemiddeld is er een jaarlijks afschot van 250 knobbelzwanen gerapporteerd. De laatste jaren lijkt dit aantal te stabiliseren rond de 380 (tabel 7.19.2 Faunabeheerplan). Afschot vindt vooral plaats in het rivierengebied en het aangrenzend noordelijk deel van de provincie.

In 2018 en 2019 zijn incidentele ontheffingen verleend, met zaaknummers Z/68478 en Z/090496, ter voorkoming van schade door knobbelzwanen op enkele naastliggende percelen. Vanwege de late aanvraag is geen gebruik gemaakt van de ontheffing in 2018. In 2019 zijn 4 knobbelzwanen geschoten op basis van de ontheffing.

Nadere onderbouwing aanvraag

De aanvrager geeft in zijn aanvraag de volgende onderbouwing.

Aanvrager verzoekt om een incidentele ontheffing te verlenen voor het plegen van verjaging met ondersteunend afschot van knobbelzwanen ter voorkoming van ernstige schade aan grasklaver. Grasklaver is een gewas dat wordt gegeten door geiten op geitenboerderijen. Het betreft een biologische teelt. Een aantal keer per jaar wordt het gewas "grasklaver" gemaaid, maar ook andere kwetsbare soorten als wikke en erwten.

De schade bestaat uit:

1. **Vraatschade.** Naast significante opbrengstderving van € 0,25 per kg droge stof (ca € 0,10 per kg gras) heeft het ook consequenties voor het overheidsbeleid om meer biologisch te produceren. Er is momenteel een tekort aan biologisch eiwitrijk gras voor de veeteelt. Er kan momenteel niet voldaan worden aan de vraag.
2. **Verslemping/verdichting:** Omdat de grondgebruiker aan niet kerende grondbewerking doet (niet ploegen) heeft hij veel organische stof en dierenleven in de grond. Echter doordat de zwanen op de natte ondergrond lopen verdichten en verslempen zij de grond. Dit belemmert de kieming van het zaad door luchtgebrek en vergroot weerstand tegen groei.
3. **Versleping:** De grondgebruiker, als biologische boer, wil/mag niet spuiten tegen onkruid. De grote hoeveelheid zwanen verhoogt de onkruiddruk enorm door onkruidzaden in hun uitwerpselen.

Naar aanleiding van de vraatschade is contact opgenomen met de grondgebruiker om duidelijkheid te krijgen over de totale schade per hectare. Het blijkt dat bij doorrekening van de hierboven genoemde opbrengstderving, er sprake is van een schade van € 500,- per hectare.

De grondgebruiker heeft samen met de jager/uitvoerder de zwanen sinds de constatering van de schade, 2 x per dag van de percelen verjaagd en ook ca. 32 linten aan stokkengeplaatst. Ondanks de verjaging, blijven de zwanen terugkomen.

Onder de vorige ontheffing zijn 4 knobbelzwanen geschoten. Het schieten van enkele dieren heeft een groot verjagend effect, waardoor verdere schade beperkt is gebleven.

Op 25 december 2019 zijn schademeldingen gedaan bij BIJ12, Unit Faunafonds. Hierbij is aangegeven dat de schade tussen de € 250,- en € 600,- bedraagt.

Om de verjaging effectiever te maken is ondersteunend afschot noodzakelijk.

In het vastgestelde faunabeheerplan 2017-2023 is beschreven dat incidentele ontheffingen nodig kunnen zijn om schade te voorkomen.

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 15 januari 2020 t/m 31 mei 2020.

Op 21 januari 2020 is het perceel bezocht. Geconstateerd is dat het een gebied is waar veel knobbelzwanen voorkomen, er zijn twee groepen waargenomen van ongeveer 50 knobbelzwanen.

In aanvulling op de aanvraag heeft de Faunabeheereenheid de cijfers aangeleverd van het beheer, op basis van de ontheffing op voorhand, van de afgelopen beheerperiode in de WBE De Biesbosch. In deze periode zijn de volgende aantallen knobbelzwanen afgeschoten op de diverse machtigingen.

2017-2018: 140 geschoten op 19 machtigingen (in gehele provincie)

2016-2017: 90 geschoten op 7 machtigingen

2015-2016: 45 geschoten op 1 machtiging

2014-2015: 11 geschoten op 3 machtigingen

In de jaren 2013, 2014 en 2017 heeft BIJ12-Unit Faunafonds schade vastgesteld en schadevergoeding uitbetaald, met een gemiddelde van € 725,- per geval, in de postcodegebieden van de Wildbeheereenheid De Biesbosch. In 2019 was er sprake van een getaxeerde schade van € 1.588,-. In de naastliggende WBE, Land van Altena was sprake van een getaxeerde schade van € 1.040,-.

TOETSINGEN EN OVERWEGINGEN

Gunstige staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de knobbelzwaan in Nederland als broedvogel en niet-broedvogel is gunstig¹. Sinds 2000 stabiliseren de aantallen broedende knobbelzwanen. Het doden van knobbelzwanen dient alleen ter ondersteuning van verjaging en is niet bedoeld om aantallen te reduceren. De staat van instandhouding zal door het op perceelsgewijs toepassen van verjaging met ondersteunend afschot niet wezenlijk worden aangetast.

Alternatieven

De ontheffing wordt aangevraagd voor een perceel grasklaver en is daardoor zeer locatiegebonden. Door gewinning aan verstoring en verjaging is er geen redelijk alternatief voorhanden. Gezien het bovenstaande is ons gebleken dat er geen redelijke alternatieven mogelijk zijn, die zouden leiden tot een kwalitatief gelijkwaardig resultaat. De alternatievenafweging is hiermee dan ook voldoende onderbouwd.

Wettelijke belangen

De ontheffing is aangevraagd ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren. Gelet op de ervaringen binnen de afgelopen beheerperiode kan gesteld worden dat regelmatig machtigingen zijn verstrekt ter voorkoming van landbouwschade, tevens was er ondanks het gebruik van de ontheffing in de jaren 2013, 2014, 2017, 2018 en 2019 schade veroorzaakt door knobbelzwanen.

¹ <https://www.sovon.nl/nl/soort/1520>

Door BIJ12, Unit Faunafonds is het afgelopen jaar binnen de betreffende WBE De Biesbosch, een schadebedrag van € 1.588 aan knobbelzwanenschade uitgekeerd.

Overwegingen

De aanvraag voldoet aan de wettelijke bepalingen en ons beleid. In de aanvraag is voldoende duidelijk gemaakt dat er kans is op landbouwschade, veroorzaakt door knobbelzwanen aan grasklaver, waarbij de drempel van € 250,- overschreden wordt. Gezien het feit dat de teelt-periode voor grasklaver beperkt is tot twee groeiseizoenen en het feit dat er sprake is van één locatie, kan een ontheffing voor de betreffende percelen verleend worden voor een beperkte periode.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verlenen wij ontheffing als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming. De ontheffing wordt slechts voor de in het besluit genoemde soort en beschreven activiteiten en aangegeven locaties verleend. Deze ontheffing geldt alleen voor de activiteiten welke conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

gelet op artikelen 3.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming,
gelet op het belang van het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen,
gelet op het door ons goedgekeurde faunabeheerplan 2017-2023,
gelet op de door ons vastgestelde Nota faunabeheer Noord-Brabant,
overwegende dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort, besluiten:

- I. Aan de Faunabeheereenheid Noord-Brabant, Postbus 100, 5201 AC 's-Hertogenbosch, ten behoeve van de gebruikers, ontheffing te verlenen op grond van artikel 3.3, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, van de bepaling als bedoeld in:
 - artikel 3.1, eerste en tweede lid, van de Wet natuurbescherming, voor de:
 - knobbelzwaan (*Cygnus olor*);voor de periode 1 februari 2020 tot en met 31 mei 2020, voor het verjagen met ondersteunend afschot van knobbelzwanen op een perceel, gelegen aan de Grote Waardweg te Werkendam, kadastraal bekend gemeente Werkendam, sectie Q, nummer 3 gedeeltelijk, zoals aangegeven op de kaart in bijlage 2, met de in bijlage 1 genoemde voorschriften.

's-Hertogenbosch, 10 februari 2020

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
namens deze,

De heer J.A.J. Lenssen,
Directeur Omgevingsdienst Brabant Noord

ODBN, 10 februari 2020
Kenmerk: Z/112273

BIJLAGE 1. VOORSCHRIFTEN

Algemene voorschriften

1. De Faunabeheereenheid is bevoegd deze ontheffing om te zetten in een machtiging aan de jachthouder (de gemachtigde). De Faunabeheereenheid blijft als houder van de ontheffing verantwoordelijk voor het naleven van de voorschriften waaronder deze ontheffing is verleend.
2. De uitvoerder is verplicht bij gebruik van de ontheffing een kopie van de door de Faunabeheereenheid gewaarmerkte ontheffing, de machtiging tot het gebruik van de ontheffing, de schriftelijke toestemming van de grondgebruiker voor het betreden van de gronden, een legitimatiebewijs alsmede de jachtakte bij zich te hebben en deze bescheiden op eerste verzoek van een toezichthouder te tonen.
3. Van deze machtiging mag uitsluitend gebruik worden gemaakt op voorwaarde dat minimaal twee van de volgende preventieve middelen op de percelen op effectieve wijze zijn ingezet:
 - a. Visuele middelen als vlaggen, vogelverschrikkers, ballonnen en flitsmolens, welke door elkaar gebruikt worden en elkaar ook kunnen vervangen.
 - b. Akoestische middelen als knalapparaten, vogelafweerpistool of schriklinten.
 - c. Menselijke verjaging.of andere effectieve middelen zoals voor deze soort genoemd worden in de Faunaschade Preventiekit (FPK), Module Zwanen, van BIJ12-Unit Faunafonds.
4. Minimaal één type preventieve maatregel moet actief in werking zijn tijdens de looptijd van de ontheffing.
5. De preventieve middelen moeten vervolgens op een doelmatige wijze in werking worden gehouden, gedurende de looptijd van de machtiging.
6. Een rapportage over het gebruik van deze ontheffing dient te worden opgenomen in het jaarverslag van de faunabeheereenheid, welke jaarlijks, uiterlijk eind juni, aan GS dient te worden toegezonden.
7. De activering van de machtiging (het voornemen tot uitvoering) moet op de dag van inwerkingtreding, worden doorgegeven aan de toezichthouder van de Omgevingsdienst Noord-Brabant; het emailadres voor de melding dient vermeld te worden bij de machtiging.
8. Gedode dieren dienen, ter voorkoming van de verspreiding van ziekten, te worden opgeruimd en/of worden vernietigd.

BIJLAGE 2. LIGGING VAN DE LOCATIE WAAROP DE ONTHEFFING VAN TOEPASSING IS (PAARSE AANDUIDING)

In afschrift aan

- BIJ12, Unit Faunafonds (per mail)
- De Faunabescherming (per mail)
- De Dierenbescherming Regio Zuid (per mail)
- KNJV Juridische Zaken (per mail)
- NVWA Eindhoven (per mail)
- Politie Zeeland en West-Brabant (per mail)
- Korpscheftaken Zeeland en West-Brabant Politie (per mail)
- Statenfractie Partij voor de Dieren (per mail)
- Provincie Noord-Brabant (per mail)
- Toezicht en Handhaving ODBN (per mail)

ODBN, 10 februari 2020
Kenmerk: Z/112273